

STM 1930

Musiknotiser i 1600-talets verser

Av Nils Dencker

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

MUSIKNOTISER I 1600-TALET'S VERSER

Samlade av NILS DENCKER (Sköldinge)

Våra gamla bröllops- och begravningskväden innehålla som bekant talrika uppgifter av kulturhistoriskt värde. Särskilt när det gäller musiken, som spelat en stor roll vid både bröllop och begravingar, har man skäl att vänta sig värdefulla notiser bland de gamla verserna. Hitintills ha emellertid dessa musikuppgifter varit svårtillgängliga för forskare, det har varit föga lockande att för en detaljs skull genomgå hela mängden av småtryck. Därför torde det vara av intresse att få dem meddelade i en materialpublikation.

De här publicerade musiknotiserna äro samtliga tagna ur Kungl. bibliotekets samlingar, vilka äro ordnade i två grupper: verser m. m. till och öfver Kungliga personer samt Enskilda. Den förra gruppen är delad i tre formatserier i kapslar: oktav, kvart och folio; verserna till enskilda i kvart och folio samt med varje småtryck numrerat i banden. Serierna av 1600-talsverser till enskilda betecknas med A, vilket i det följande uteslutes. Bröllopskväde förkortas här br., begravningsverser begr.

Av utrymmesskäl kan ej allt tryckas i denna uppsats. Nottryck och melodihänvisningar, som lämpligen kunna samlas i annat sammanhang, t. ex. tillsammans med melodihänvisningarna i 1600-talets vistryck, äro utelämnade men däremot ha alla notiser rörande musikinstrument och danser medtagits.

De instrument, som nämnas, äro följande:¹ fiol (gamba, basfiol da gamba, viola d'amore), giga, trumpetmarin, harpa, cymbal, luta (teorb, angelica), pandura, citra (cithara), klavér (clavichord, clavicymbal, spinett), regal (orgor, positiv), horn,

¹Besläktade och identiska inom parentes.

flöjt, pipa, zinka (cornett), dulcian, skalmaja, trumpet (clarin), basun, krumhorn, stora samt pukor (tympan) och trummor. Av allmogeinstrument omtalas stjälpipa, horn och lur, långspel, harpa, nyckelgiga och trummor. De oftast omnämnda och tydligen populäraste instrumenten under senare hälften av 1600-talet voro fiol, luta, cymbal och regal. Mot slutet av århundradet förekommer regalen mindre ofta än förr, fiolen synes däremot bli allmännare.

Även dansnotiser förekomma ganska talrikt i 1600-talets verser. Danserna placeras här efter det årtal de första gången omtalats, med årtalen inom parentes: Sarabande (1658, 62, 73, 74, 77, 79, 80), Balett (1662, 74, 77, 79, 80), Courante (62, 72, 76, 77, 79, 80, Courante simple 73), Paduane (62), Intrada (62, 77), Masquerade (62, 74, 77, 80), Cassandra (62), Gavotte (62, 77, 91, 96, 97, 98, gavotte l'amour 91, 93, 99), Roial (62), Allemande (62, 73, 80, 91), Lacisa (62), Galliarde (62, 80), Spanilett (62), Engelsk Näktergal (62, 91?), Tick Tack (62), Käs' und Brot (62, 72), Daldans (62, 96), Polsk dans (73, 77, 79, 83, polsk krokdan 88), Menuett (76, 88, 91, 96, 97), La bochan (76, 97), Sonett (77), Gigue (80, 96, 98), Air (80), Pavane (80), Bourrée (96, 98, bour epicur 96), Viol d'Espagne (96, D'Hispanie 97), Rigaudon (96); vidare tripler (58, 97), dansring (58, 88, 90, 94), proportio (62), cinque pas (71), fördans (83, 94), långdans (88) och capriol (98).

Även om mycket av versernas innehåll är schablonmässigt framställt ge dock notiserna som helhet tagna en god bild av musiken vid brölloppen. En ingående prövning av materialet¹ i samband med övriga källor till 1600-talets svenska musikhistoria bör också kunna medföra resultat. Särskilt den bestämda dateringen är givetvis i många fall ganska värdefull liksom kännedomen om bröllopets sociala miljö.

Kungl. bibl., Verser, tal m. m. till och över kungl. personer. F:o 3 Heroisch Fägne-Sång av Stiernhielm på drottning Christinas födelsedag den 8 dec. 1643.

På Bygden höres roöp / och skrijk och skrij af Frögd
Af glädie höres drön och dön alt vp i högd:

¹ Mina anm. har jag gjort så kortfattade som möjligt och hänvisar därför ej till sådana uppgifter, som man lätt kan taga reda på i Norlinds Allmänt Musiklexikon.

Säckpipor / Trummor / Harpor¹ / Lurar / Nyckelgijgor /
Alt bland hwart annat; Kärngar / Drängiar / Bönder / Pijgor:

I Städer och / så wäl som Slott / och faste Borger /
Ther höres och / thes Gudh skeep Lof / af inga sorger:

Fioler / Dulcian / och Storta² / Symphoni /
Pandurer och Regal / och Lutor klinga frij.

Een liuf *Vocal-Music*, Basuner / och Cornetter
The gå i fullan swang bland Pukor och Trompetter.

Kungl. bibl., Verser m. m. till och över enskilda A. F:o bd 1 nr 30 br. år 1650 m. Peter Appel-Doorn och Katarina Blomme av Elias New Man, tr. i Stockholm.

Es dantzē in dem Reygen
Nach einer alten Geigen
Die Däntzer gleiche fohrt

4:o 6 nr 23, br. i Dorpat den 31 aug. 1652 mellan Johannis Bröms och Sophia Dreff.

Regal, Flöttverk och Giger /
Vpklinger frögdeligh /

4:o 6 nr 28, br. i Dorpat 1652 m. prof. Erii Holstenius och Dorothea von Wickedon.

Trumpeter / Pipor / Dulcianer skol höras /
Clarín låt roras

A 4:o 7 nr 3, br. d. 13 nov. 1653 i Stockholm m. ränträstare Börge Oloffson Buræus och Brita Hansdotter. Av I. I. S. S.

En dikt kallad Sarabanda.

4:o 7 nr 6, br. d. 25 okt. 1653 i Åbo m. organisten dārst. Michael Nāchtergal och Catharina Purner, tr. i Åbo.

Speltes på Instrument, och rödes monga stämmor /
Med tungan hwār behēnt / woro Himmelss Gudinor,
Pandorer och Regal. Hördes resonera
Dulcianor vthan tuall / mon ther colorera,

¹ Allmogens harpor voro enligt Hülphers sotharpor, lång- och knaverharpor (se Otto Andersson, Stråkarpan s. 208 och Tobias Norlind, Svensk folkmusik och folkdāns s. 97). I en visā på daldānsens melodī heter det i alla tryck jag sett »rotharpan sorlar ā dalkarlen springer» (Gamla visor till en daldānsmelodī, Dal. hemb. förb. tidskr. årg. 8 h. 2 s. 65).

² = Krumhorn?

4:o 7 nr 9, br. d. 21 sept. 1654 i Åbo m. skräddaren Anders Månson Forsman och Catharina Hendricks Dotter.

Lät *Citra* och *Pandor*, *Regal* och *Orgor* lyda /

4:o 8 nr 20 a, br. d. 2 juli 1658 i Gunnilbo m. pastor Henricus Petrus Barchæus och Birgitta Petrus, förf. av Stephanus Erixi Fernander. Effter then Melodie Gärna thet skeer / fast man är wrēdhr /

Hwarför' framträdher /
Spelmänn och glädher /
Oss allesamman:
Inskiäncker lustigt /
Miödh och Vijn mustigt /
Skaffar aff Kannan:
Hwar är Regalen /
Taar til Cymbalen /
Låter them klinga:
At våra Wenner
Jungfrur och Swenner /
Lustigt må springa /
I *Fiolister*,
Sampt *Discantister*,
Siunger med fromma /
För våra Gäster /

4:o 8 nr 30, br. d. 5 sept. 1658 i Köping m. inspektoren vid Färna Antonius Parment och Christina Jonsdotter, dotter t. rådman Jon Månsson i Köping.

Kom nu här skön *Fiolist* /
Organist /
Låt oss få en *Discantist* /
Musicerar nu forwist /
Vtan List /

4:o 8 nr 35, br. d. 2 juni 1658 i Stockholm m. Gustavus Haraldsonn Stara och Anna Engelbert. Gudinnornas Glädiesång förf. av Bernhardt Lärman Gertsson.

Trompetter, *Cornetter* med Puukor och Trumm
Regaler, *Cymbaler*, sampt *Hornerna* krumm
Stragst giffwe brumm
Sarabander, *Dantz* ander / med triplorna kring
Låt höra / Framföra / vår *Dantzande* ring /
Til glädie bring.

Ur brudens svar:

Kommer fort i *Fiolister* /
Stämmer in medh *Discantister*
Concorderar med *Basister*
Dröijer icke *Organister*.

Verser, tal m. m. till och över kungl. personer F:o 5.
Een Triumphalisk Klang och Segersångh v. Carl Gustafs intåg i Göteborg d. 24 sept. 1659, förf. av C. I. J. Wib. Carel.

Under the Nother / Så skön lysér then Morgenstiern / etc.
str. 53. Hwad dröijes j medh Puukor tå /
Låter Trumpeter liuffligh gå /
Schallmeyer anskrij gifwer:
Musqueterer geer *Salva* fort /
Dulcianen sorgen drifwer bort /
Then Dag oss lustigh blifwer
Siunger / Springer / Ehr omwänder / all' i sender /
Lust och fröjde /
Skencker HERren vthaf högden.

I följ. strofer nämnas regel, cymbal, cithara och orgor.

4:o 9 nr 1 br. d. 4 okt. 1659 i Åbo, Hans Bachster och Margareta Larsdotter Brochia, dotter t. borgmästaren Br. i Åbo.

O I *Discantister*! Eder liuffliga Sångh /
Sampt med *Zinckanister* / låther höra en gångh /
Spelmän med *regaler* / spelar vp lusteligh /
Blåser på *Dulcianer*, hwar och en fröjde sigh /

4:o 9 nr 20, br. d. 22 okt. 1661 i Stockholm mellan inspektoren vid Salpeterbruket i Kalmar län och Öland Johan Douglitz och Catharina Bilsten. Fröjde-Balet förf. av Chrysippus E. Agripolanus.

O *Discantister* I ehr röst oss låter höra
Zinckanister ock så / hwad I i skölden föra /
Spellmän I speller öp / vårt Frufolck sompna bort /
Och gifwer them en *Dantz* / at tijden görs them kort
Dulcian, *Regal*, *Basun* låt liuffligen höras

F:o 3 nr 10, br. d. 23 maj 1661 i Stockholm mellan majoren Peder Forbess och Margareta Swinhufwud, förf. av Olaus Werwing, tr. i Uppsala.

str. 7: Blåser vp med liufig skalle
 I Trumpet och *Dulcian*
 O I *Musicanter* alle
 Som j plägen wara wan.
 Låter eder Sinka höras:
 Pijpor små
 Efwen så /
 Att vårt hierta det må röras;
 Aff ehr sång
 Denne gång
 Wåra Gåster lustig görås.

F:o 3 nr 12, br. d. 18 aug. 1661 m. generallöjtn. frih. Henrich Horn och Emerentia Ribbing, tr. i Stockholm, förf. av Andreas Magni Swahnwallius, Arosia-Wesmannus.

KrijgsGuden dantzar nu / all ijfrigheet han rater /
 Sin Portar sluter till / och hwijlar sin Soldater /
 Han dundrar med stoor Frögd / Basuner / Pukeslag /
Tympan — Trummeteklang / wij höre medh behagh;

F:o 3 nr 38, br. d. 19 jan. 1662 i Jäders socken (Sörml.) m. Jon Pederson och Britta Nils Dotter Ungh, förf. av Olaus Vngius.

Bringa få Frögd samt Lust aff *Instrumenter* i Högden /
 Höres medh stoort Skall / *Musicanters* liufiga braskand'
 Liuder aff högd *Regaal*; låter höras snälla Fioler /

F:o 3 nr 39, br. d. 12 okt. 1662 på Hofgården i Munktorps förs. m. Arendt Reutenkrantz och Magdalena Rhenfelt, förf. av Johannes Rudhelius.

Lustelig nu til danss af brumande spålemän ställes
 Hwitt mynt å Regal-bäliona kling' och springer i hoop wijss /
 Ey flinck vp *Sarabanda*, *Balett*, samt sköne *Couranter*,
Fugerande Padvaner, *Intrader*, braf *Macherader*,
 Och *Cassandre*, *Gavodt*, *Roial*, *Alamanda*, *Lacisa*
Gagliard, *Spanilett*, Frantz / Tysk / Pålz lustige lieder /
 Engelsk Näcktergaal / Tick Tack / der å gode *Proportier*,
 Jämpte der hos en braf keiss vnd brodt ell' öflige daal danss
 Lusteligh låtz til dager å liuss och Solen är vppe.¹

¹ Cassandre är en Braule coupé »Cassandra» hos Tabourot, (se Czerwinski, Die Tänze des XVI Jahrhunderts, Danzig 1878, s. 93 och Böhme, Geschichte des Tanzes in Deutschland, Leipzig 1886, I s. 141 och II s. 42; Roial = Passe-pied royale?; Lacisa har jag ej sett omnämnd i dansböcker; Spanilett = L'es-pagnolette, (Böhme a. a. II s. 125); Engelsk Näcktergal, mel. i Mus. Akad.

F:o 4 nr 2, br. d. 11 jan. 1663 v. Gamla Kopparbärgen m. Wilhelm Duneken och Anna Diederichs Dotter Schreij.

Gif friskt lind *regaler*, speel / med Trompetare skalle
 Store *Clavis Cymbal* som wäcker Lust bland Gåster

Ware sig *Cittra*, *Fiol*, *Tiorb*, *Bandor* eller *Lutha*

F:o 4 nr 66, br. d. 19 febr. 1667 i Avesta m. landskamreraren i St. Kopparbergs landshövdingedöme Erich Hansson Prytz och Anna Erichsdotter, d. t. häradshövding Erich Erlandsson, förf. av Johannes Lundius. Tr. i Uppsala.

Hwad lustigt / glädiefult? Är Luta här / Regaler /
 Fioler store / små / Basuner och Cymbaler?

F:o 5 1668 nr 26, br. d. 12 jan. 1668 i Notterö m. Mathias Östman och Barbro Graan, förf. av Andreas Håkansson. Tr. i Uppsala.

War tu och glad / gärn' effter behag
 Speelmän dunder vp i Sahlen:
 Pipor Music / harpor tillijk /
 Klinger vpp sköna Regaler.

Här ijla / ey hwila /
 Tu gode Bassist:
 Lätt klinga lätt springa
 En liuff Discantist.

F:o 5 1669 nr 20, br. d. 16 mars 1669 i Strängnäs m. skepplöjtn. Arfved Litz och Sara Fougdonia, d. t. domprosten F., förf. av O. Rosendalius.

Snälle Fiohler; zincka; *Regaler* Klare Bassuner; Luutor
 och Harpor; Flöjter / å Pipor / Klinge tillhopa.

bibl. Tab. 3 och Kungl. bibl. S. 173 (se även Czerwinski, Geschichte der Tanzkunst etc., Leipzig 1862 s. 185); Tick Tack är en lek, som även omnämnes i Kungl. bibl., Verser m. m. till och över enskilda A F:o bd 24 år 1690 nr 75 »Och leka i gott Lag först *Tick Tack*: så Mig möter etc» samt i Stiernhielms Hercules, 156, mel. även använd till visor på 1600-talet; Keiss vnd brodt = ost och bröd (se Tobias Norlind, Sv. folkmusik och folkdans s. 123, 149); daldansens omnämnande här visar, att den spritt sig från Dalarna före Carl XI besök i Mora år 1673. Till Västmanland kan den ha kommit genom gymnasister i Västerås. — Denna notis meddelas i en uppsats i Fataburen, som är under tryckning.

F:o 6 nr 17, br. d. 13 okt. 1670 i Lerbo (Sörml.) m. frih. Gustaf Possé och Christina Frigell, förf. av O. Erics Rosendalius, Suderm. Tr. i Stockholm.

Apollo med Fiohler /
Spinnätt / Trumpet / Regaler
Flöit / Luuta / klar Cymbaler

4:o 12, år 1670 nr 14, br. d. 26 juni 1670 m. Eric Odenius och Christina Trondinius, förf. av Mathias Odenius.

clingande Luta Flööt / *citra*, Fiool /

4:o 12, år 1671 nr 1, br. d. 12 febr. 1671 i Stockholm m. bokhållaren över Gotlands och Ösels intrader Andreas Arosius och Gertrud Spiring, förf. av Myrtillo (Sam. Columbus).

Ett lijtet Samtal (etc.) siunges såsom cinquepas.

Verser, tal m. m. till och över kungliga personer F:o 7.

Swea Lycksalighheets Triumph aff Riiksens Ständer v. Carl XI:s tronbestigning den 18 dec. 1672¹.

(Borgerskapet:)

Vthi stället skär Cymbaler / ja Chitarr Trompet-Marin
Klinger vpp / Fiol / Regaler / hwar een effter arten sinn
Luta / Dulcian / Bandurer / och Skalmeyer öfwerall /
Klinger upp med liufli Skall.

(Menige allmogen:)

Hey! warom froo å glaa / lä see ey nån geer swig
Säckpipor liuder opp / långspäll å nyckelgijg /

F:o 7, år 1672 nr 24, br. d. 24 nov. 1672 i Arboga m. handelsmannen och factorn över Bockhambars bruk Stephan Lutz och Margareta Meyer. Tr. i Västerås.

Låter här spehla / Frögd må ey feela / Hey *Musicanter*
Frögdfull *Couranter* Nu *musiceren*, Oss *recreeren*,
Godh nattz Skåhl dricka / Skal man til pricka / Medh
Fiolister Och *Symphonister*,

F:o 7, år 1672 nr 63, begr. d. 8 dec. 1672 i Stockholm, Anna Hedwig Örensted, maka t. Jean Rhenschiöld.

Gravkväde av Samuel Geist / Königl. *Musicus* und L. L. Art. Stud.

¹ Förf. av Anders Wollimhaus, adlad Lejonstedt (Hanselli, Saml. vitterh. etc. V, s. 20; jfr Tobias Norlind, Sv. folkmusik och folkdans s. 93.)

4:o 13, år 1672 nr 8, br. i juli 1672 i Falun m. sekreteraren vid Danska hovet Johan Giliusson och Margareta Swaab, förf. av En Williefärdig Wän (= Lasse Lucidor).

När *Musicantren* nu konstliufligt Strengnen röra /
Då taer huar Vngerswän En widh sin hand at föra
I Danss / mäd artigt wett / ok mäd konstdansswijg Foot /
Ok wända ey igen / förn the få Kees und Broot /

4:o 13, år 1672 nr 35, br. d. 30 maj 1672 i Falun m. bergsmännen Anders Trotzig och Marie Neuman.

En ann' på Golfwet swenger / med dantz och liufligt tahl /
Medan spels alt på Strenger / går for Fiol / Regal /

4:o 13, år 1673 nr 7, br. d. 13 febr. 1673 m. Erich Ecklinn och Beata Hansdotter Hesman, förf. av Nereus Gladlynt.

Att iagh uthi Samquem som annan Bondeflicka

Skull håppa Duns duns fram? ey weta hwad maneer /
I Pålsk ell' Frantzöisk Dantz bör brukas / och mig skicka

4:o 13, år 1673 nr 20, br. den 26 aug. i Gefle m. Olaus Hiller och Margareta Fontelia.

Epilogus stält på Fransche March.

Så låter harpor wäl;
Spelar ny *Alamander*
Lvstige *Sarabander*
Ibland *Courant simpel*

F:o 8, år 1674 nr 14 a), br. m. Johannes Brehmer och Elisabetha Olavi filiae Efterglam av Olaus Oloffsson.

Hey! Musicanter / Baletter och dantzar Ingulunda spara

F:o 8, år 1674 nr 57, br. d. 13 sept. 1674 i Öregrund m. Bastian Mogatæus och Maria de Besch.

Vngkarar dragen i wahnliche medhynck
Öfwer här-warande täckelige Möör /
Gijfwen åth dhem een wänliger ögnblinck
När I är ställte i *posietur*
Här opå gålfwet / och spelemäns bordet /
Är förnögt medh klingande mynt
Jagh då wäl troor at Jungfrue-Choret
Läre sigh wäl framstella gewint.

Stryk på foot / tagh Doter i handen /
 Låth see hwem *couperar* heel nätt /
 Swingen *Masquerader* och *Sarabander*
 Skonen och ey een lustigh *Ballet*.

4:o 14, år 1675 nr 3 a), br. m. Marcus Cronström och Sigrid Ekehielm,
 översänt från Leipzig av Samuel Columbus. Tr. i Leipz. 1676.

Innehåller bl. a. Lustvius Tantz / mit den fünff Sinnen (i
 6 strofer).

III. Ueberschrift über eine Laute.

Ein künstlich Instrument / so schön und herrlich ist /
 Mit feinen Helffenbein und Cedern Holtz gezieret /
 Mit angenehmen Schein die Augen *delectiret*
 Und durch das Anmut-Liecht fast iedermann gelüst:

Wenn aber solches nicht nach rechter Art gestimmt /
 Wie übel kan es doch das Ohren-Paar verwunden:
 Ein wolgebilter Leib / dem Red und Witz verschwunden
 Was er mit Ansehn giebt / er mit der Zunge nimt.

4:o 15, år 1676 nr 2, br. d. 1 nov. 1676, i Stockholm m. frih. Gustaff Carl
 Baneer och Ebba Charlotta, Leyonhufwud.

Hur' är alt wordet tyst / ey Speel / ey Pukor höras?
 Hwar är nu Clav-Cymbal? Spinet / Fiol ey röras /

4:o 15, år 1676 nr 13, br. d. 7 nov. 1676 m. Urban Hjärne och Maria Swaan
 »Den Skenfagre Laster-Manteln Galanterie och Frijheet Affklädd» etc. av Favonius.

För Kättie-skiälfwan röör hon median / Knäa och Låår
 Hon wrider Hals och Foot så Ögon såsom Tungan
 Och siunger där bred'wijd som aff Tarantlen stungen¹ /
 Med sällsam bucht och swicht / och slijk pusserlig sätt
 De kalla *La bouquan*, *Courant* och *menuet*.

4:o 15, år 1676 nr 20, br. d. 10 mars 1676 i Gefle m. Henning Mackei och
 Ingri Carlsdotter Falck, förf. av Censorius.

Jag ook strass hem mä far / når 4 slog om måron /
 Heel trott och lamm. När wij ha kummi öwer Torgij /
 En hop *grässanter* mä Fioler / Pipur / Lutor
 Ho säg på getun stält i hörne brewå Sutor
 Å spelte rätt så flinck — — —

¹ Hänsyftar troligen på Tarantelladansen.

4:o 15, år 1676 nr 26, br. d. 20 febr. 1676 i Stockholm m. Emanuel Swarts
 och Maria Kleen, förf. av J. J. S.

str. 2. Högt dundras *Instrumenter*,
Cymbal, Fiol de Gäm;
 Här spelas kiäck *Couranter*
 Hwem är den teer sig fram /
 Hwem är ey sådant ansar /
 Och hastigt nu kringdansar
 Taar Jungfrun snält i fam.

4:o 15, år 1677 nr 35, br. d. 28 aug. 1677 i Stockholm m. Oluff Wilting
 och Margareta Simonsdottér. »Jambes Bröllops Måhlroo», förf. av P. Ö.

Med honom taala lyster migh try' eller fyra ord /
 Innan the *Violister* uppmanan ifrån Bord /

— — — (till brudgummen):

Att sökia thet j wunnit / och ey att koxa kring /
 Effter thet man seent funnit wara fåfängligh ting /
 Nemligh effter een Flicka som kunde på *Spinet*,
 Och den sigh kunnat skicka heel artigh i *Ballet*,
 Eller een Moor-rijk hittat på Älskogz wijsor mång /
 Dem hon wäl genom tittat / mäst under Afftesång.
 Eller den kunnat klinga up liufligt medh sin röst /
 Om *Dorus* och *Bellinde* / des heeta Älskogzbröst /
 Eller den warit högh lärd i Franske *Le Ameurs*
 — — —

Och låt the *Violister* upspeela en *Gavot*,
Couranter *Mascarader*, *Ballet* och *Saraband*,
Sonetter och *Intrader*, lille Pålacken ibland /

4:o 16, år 1679 nr 10, br. d. 11 mars 1679 i Uppsala m. prof. Petrus Holm
 och Anna Jöransdotter, änka efter kyrkoh. Joannis Anthelius.

str. 6. Ty speel' up i *Organister* /
 Tu *Pan* med dundrande speel /
 Siunger frist i *Discantister* /
 Låt på lust ey wara feel:
 Ställer upp Edra Regaler /
 Lutha / Flöit / Fiool / Cymbaler /
 Att dhe bäggie glädiass må
 Aff den lust som dhe nu få.

str. 7. Eija friska Musicanter /
 Låter höra liuflig sång:
 Och i andra dess Gesanter
 Upp/begynner dantzen lång /
 Rumbler om / Er lustig gören /
 Pålske dantzar här infören /
 Dricker om med glaasen klar /
 Ty nu Bacchus must ey spaar.

4:o 16, år 1678 nr 32, br. d. 1 maj 1678 i Stockholm m. hederwårde N. N.
 och dygdesamma etc. N. N.

Satyra — — — Gästebud-Folcket til lustigt Glam och Öl-
 Roo aff N.

str. 99. Men een galen och willsint
 Kom vthi Huset /
 Baas, *secund*, och *quart*, och *quint*
 Slijter aff i Ruset.

4:o 16, år 1679 nr 28, br. d. 31 juli 1679 i Hållola. Lachtis m. adjuncten
 vid Åbo akademi Simonis Tolpo och Catharina Erici Filiae.

Träder fram uthi Dantz / tager Kärstan i handen behändigt!
 Hör *Musicant* speler op *Courant Saraband* och *Balëtter*,
 Lätt *Cymbal* lutor och *Regal* sampt friska Fiohler
 Gifwa i markene skall / så att *Echo* i skogene swarar.

4:o 16, år 1679 nr 32, br. d. 6 mars 1679 i Åbo m. bibliotikarien Gabriel
 Wallenius och Anna Hof, förf. av Jonas Hasselbäck.

Trummor och Pukor mång / Skalmäijorna hördes i Dalen

F:o 10, år 1679 nr 44, br. d. 2 sept. 1679 m. brukspatronen vid Åbro bruk
 Wilhelm Petre och Christina Tibelia, förf. av brudgummens broder.

Organist och *Musicant*, gier Lust at man må höra /
 Då i *Cymbalen* klar / *Violer* och införa.

F:o 10, år 1679 nr 52, br. d. 25 nov. 1679 i Stockholm m. vice rector vid
 Sthlms Trivial Schola, consistorienot. Mag. Johannes Sigtunius och Brigitta
 Carlsdotter, dotter till f. rådmannen i Calmar Carl Jönsson.

Speler up *Musicanter* all / een liufliger dantz
 Gifwer god klingande skall / skiön lustigh *resonantz*
 Fiohler och *Regaal* / *Dulcian* sampt *Symphoni* /

F:o 11 nr 10, br. d. 10 febr. 1680 i Falun m. handelsmannen och bergs-
 mannen Lars Brander och Gunborg Zachrisdotter (Troilia).

Wij williom all tillijk / instämma med itt Liudh /
 Til ähra Brudgummen / så och vår vnga Brudh.
Euterpe med *Cymbal*, *Polymno* med *Claveer*

— — —
 Hwad wij nu Musicera dhett är så lijkt Runda¹ /
 Låt Skålar dher på drickas / men dhe förnembste först /

— — —
 Låt höras *Dulcian*, *Fleut*, *Sinka* och *Viol*,
 Speler strax vp en Dantz dhen bästa som är giohl.

4:o 17, år 1680 nr 9, br. d. 16 juni 1680 i Stockholm m. Johannes Gerlachius
 och Maria Elisabeth Schreiber.

Und *Apoll* spielt auf der Leyr
 Schöne *Chiqven*, *Allemanden*
 Bald ein *Air*, bald ein *Pavan*
 Samt *Courant* und *Sarabanden*

4:o 17, år 1680 nr 22, br. m. Nils Söderling, kyrkoh. i Wårstad och Har-
 stad förs. i Österg., och Elisabeth Anders Dotter.

Music skall wara med / thet jag tig ändtlig säger
 Trompett / Fiol di Gamb / Pandurer och Schalmeyer /
 Postif med Claf *Cymbal* / *Spinet* / Luth och Basuner
 Vocal å 10.12 så hela Huset donnar.

— — —
Diana träder fram / anställer sine Jachter
Balëtter, *Galiart*, *Mascrader*, *Sarabander*
 Lär sådant *Echo* ge / at *Panus* och *Sylvander*

4:o 17, år 1680 nr 27, br. d. 21 okt. 1680 i Åbo m. prof. Andreas Wanoelius
 och Susanna Juliana Enewaldsdotter Svenonia.

»Hafdiurens naturlige Leek och Stijm»
 En artigh klar Musik af Instrumenter många /
 Een Baas fiol degam / Trumpet-Marinen långa /

F:o 12 nr 49, br. d. 17 maj 1681 i Stockholm m. rådmannen Gustaff
 Matzson och Merta Laubergia, dotter t. prof. L.

str. 7. Stå vp och Springer nu omkring /
 Medh par och par och sedan tag i ring /

¹ Ang. runda se min uppsats i Fataburen »En sörmländsk brudskålsmelodi
 och dess ursprung» (under tr.).

Blås vp Skalmäija stämmer in *Viol*,
Och tysta nedh den Sorg hördes i fjol /

F:o 12, nr 68, br. d. 29 juni 1681 i Ekeby m. vice pastorn i Wintråsa förs.
Henricus Stuuith och Magdalena Lennæus, dotter t. kyrkoh. L. i Ekeby och
Gällersta, förf. av Erich Erichsson Lennæus, Neric.

Snälle Fiohler, Pijpor *Regaler*

F:o 13 nr 65, br. d. 16 juli 1682 m. kvartermästaren Hans Michel Schmusert
och Annicka Larsdotter.

I vnger Swänner mång / ey mån hell' trumpne wara /
Men öfwa franska språng / och dantz med Jungfrur rara.
I *Violisters* chor een dantz nu speeler opp /

F:o 14 nr 4, br. d. 24 april 1683 i Eksjö m. handelsmannen Arfwed Bengtsson
och Christina Zachrisdotter, förf. av P. W. Tr. på Wijsingzburg / Aff Johan
Kankel.

Therför' *Monsieurer* all' / som finnas här / behager
Taga hwar sig een *Dam*, dantzer till liuser Dager /
Låter *Trompeter* gå / Herr Brudgummen till ähr' /
Cymbol, *Fiol* ock så / til Heeder Bruden kiär /
Regaal, *Spinett* ther till / Skalmeya ock så Lutha /
Dulcian, och Pijpor medh / ingen må nu uppskiutha

4:o 18, 1683 nr 20, br. d. 20 nov. 1683 i Stockholm m. Christopher
Sundenius, kyrkoh. i Finströms sn på Åland, och Sara Olofzdotter Berg.

Nu gick Dantzen ann / Pompæus stijger i Fördantz

4:o 18, 1684 nr 6, br. d. 19 juni 1684 i Åbo m. Johannes Forsenius och
Anna Johanna Molsdorfer, förf. av P. S. Fogelberg, Wermelandus.

Fåår Speelman eij spela då stutzar hans heela bå' Åker
och Äng

Stryk's icke hans Gijga / då swälter hans Pijgå / släng effter
medh Dräng.

När Barnen de tiuta för Hunger eij Luta eij Harpa Cymbal
Kan nånsin dem mätta / iagh säger med rätta / dhe sittia i
Qwaal:

Des vthan min Kära tänck hwad för en Ähra en Präst Man
han haar

Fram för en Speel-manner som offta stygg bannor aff Gemeent
Folck taar?

F:o 15 nr 55, br. d. 30 aug. 1683 och i aug. 1684 i Smårijs m. Anders
Lindgren och Ingierd A. Jeliijn samt Nils Risell och Kerstin A. Jeliijn, förf. av
Martii Buss, tr. i Stockholm.

God' Wänner sade han / aff ehr iagh ingen känner /
Ey heller wett iagh aff Book / Paper / Bleck och Penner /
Men iagh har tient lång tijd / så in- som uthom Landz:
I Påhlen warit medh / dher iagh lärt Påhlisk Dantz /
Den nu ey brukas här / aff Ungkarl eller Gänter /
Doch är han där i Bruuk / der *Mars* han Bogan spänter.

4:o 18, 1686 nr 8 a), br. S. Justinæ dag 1686 i Skedvi prästg. m. Lars
Hollenius, rektor för Köpings skola, och Christina Nortman, förf. av Demödige
up Wachtare Lavelinus (= Dan. Wallenius)

wille jag derföre taga siälkpijpan / som jag gjorde i Wåras /
då barcken lössade; men den låg och hopskrumpen som en
näfwerskråcka. Horn¹ och Luur torde jag intet bruka för
des starka brummande; emedan de tiena bättre att skräma
odjuren med / än att förlusta Eder och Edra Gäster.

F:o 19 nr 22, br. d. 7 dec. 1687 i Kalmar m. lektorn Bergerus Folcher och
Christina Ehrenklou, förf. av J. Folcher.

Af Harpor / Lutor mång / Viol di gamb' Bandurer /

F:o 19 nr 23. Samma bröllop, förf. Z. F.

Så willie wij då här med *Clav-Cymbaler* klinga /

Cornetter, Harpespel / Bandurer / sökia bringa

Ett allment Frögde-skall på banen / sampt hvad meer
Vocal-Music, Spinett en ymnog glädie geer.

4:o 19, 1687 nr 36, br. d. 16 jan. 1673(?) i Idensalmi m. vice pastorn i
Jorois Johan Portanus och Elisabet Hoffrenia, dotter t. prosten H. i Idensalmi.

Hans Bön här finner rum: *Apollo* Lutan tager

Han vrider knappar all / fornyar Liud och Klang /

Han stämmer samman fort til dess af Lutan sang /

Att marcken Stäck och Sten til Frögd sig lämpar / lager.²

¹ Horn här i betydelsen vallhorn.

² Det skulle vara intressant om man kunde tolka detta ställe så, att Apollo spelade en magisk melodi på luta med omstämda strängar. I allmogemusiken finnas melodier av magisk karaktär på förstämd fiol (t. ex. Näckens polska från Kalmatrakten i Handskrifterna till svenska fornsånger, tryckt av Richard Dybeck i Runa 1845). Nils Andersson ansåg, att allmogespelmännens förstämning av fiolens strängar gick tillbaka till äldre instrument (Musiken i Skåne, Sv. landsmålen XIV, 2 s. 4). Ordet förstämning nämnes i en uppsaliensk diss.

4:o 19, 1688 nr 10, br. d. 22 mars 1688 i Uppsala m. Georg Browallius och Ingrid Nilsdotter, dotter t. rådman Nils Klutzson.

Således är nu Wårlden kråsmaga och *delicat* blefwen / at alla fām sinnen af Frantzsyske seder / *minuetter* och Pålska Krokdanse¹ äro så förkiuste wordne /

4:o 19, 1688 nr 39, br. d. 2 jan. 1688 i Knutby kyrka m. Peder Printz och Agneta Tolfstadiā, förf. av C. P. P.

Leekt vthi Ringz-wijs ha / lång-dans oc på blomstrande marken

F:o 24 nr 105, br. juni 1690 i Ornås m. länskammern Jochim Scheütte och Anna Koch, förf. av J. Koch.

Hwar sin käresta Wån leter up *Cymbalerna* klinga /
Fort rundt om i en Ring / låten Hatt på Hufwudet stussa /

4:o 21 nr 1, br. d. 2 sept. 1690 i Vgelwijken åfwan Warpan m. Måns Andersson och Catharina Eggertsdotter.

Derför Cymbaler / Fioler och Flöter
Såmsen tilhopa Ehrt skillige lium
Strömkarlen glada sin Stränger förnöter
Triton Basunen sin spränger i brum.

F:o 25 nr 14, br. d. 21 maj 1691 i Stockholm m. Johan Billingsley och Elisabeth Gadde.

Och fast hon ey så nått i Dansen trippar fram /
Ey dansar *Minuet*, *Gavot* och *Allemand*,

F:o 25 nr 39, Aux funeraillies de feu monsieur Gustave Duben, Maitre de la Chapelle de sa Majesté le Roi de Suède. Le 1:er jour du Fevrier, l'an 1691.

A la Musique.

On crût qu'avec Duben dût mourir l'harmonie;
Mais hélas! pour prouver qu'elle est encore en vie,

d. exercitium phil. de Tarantula av Georgius Valerius fil., preses Harald Vallerius (1702) s. 26: Dum verò circa instrumentorum versamur considerationem, non dissimulandum est, quantum in nobis variè movendis valeant varii *nervorum concentus* (vulgò förstämningar) qui ex Violinis, Violis di Gamba, Violonis, Testudinibus, Citharis aliisque instrumentis instructis audiri melius, quàm hie verbis exprimi possunt.

I slutet av 1600-talet experimenterade flera tyska fiolister, Johan Fischer, Biber etc. med omstämning av strängarna, s. k. scordatura, för att erhålla sär-egen klangfärg (Wasielewski, Die Violine und ihre Meister, 6 aufl., Leipzig 1920 s. 222, 230).

¹ Jfr Tobias Norlind, Sv. folk-m. o. folkdåns s. 126, 150.

Nesçaugeois tu chanter un air touchant & doux
Qui près de son tombeau nous fass pleurer tous?

F:o 26 nr 83, br. d. 28 dec. 1691 i By sn m. bokhållaren Isaac Lemoijne och Clara Moell.

Den Orden ey för fram lik som en Flöite Stämna /
Kan håppa *Menuett*, och härma *Nachtigahl*,¹

F:o 26 nr 154, br. d. 19 maj 1691 i Stockholm m. Johannes Tollosius och Elisabeth Schrickell.

I *Nymph*er låter nu Basuner / Zinckar klinga
På Harpa / Luth / Cymbal dhe snälle Fingrar springa /

F:o 26 nr 170, br. d. 2 juli 1691 i Kungsör på Hans Kongl. Maj. Troo Tienare och Lijfknechtz Päder Fresters Gård.

Med mig upmanar frist / Claver Viol och Giga²

4:o 22 nr 35, br. d. 13 okt. 1691 i Stockholm m. reg.-pastorn vid Livgar-det Johannis Fontelij och Beata Juliana Vulteias, förf. av Petrus Jansonis Gustafsson.

»Gavott L'Amour» i 9 strofer.

4:o 23 nr 58, br. d. 30 mars 1692 i Stockholm m. Lorentz Norrgreen och Britta Frost, förf. av J. P. B. A., tr. i Uppsala.

Spällmänn försummer ey / at gnida uppå Harpan /
Låt Dantzen få sin gång / låt surna ey få Stråkan.

4:o 23 nr 59, br. år 1692 m. stadsbarberaren i Nyköping Valentin Petzen och Elisabeth Geringia, tr. i Uppsala.

Träder och träder här an Ehr rörige Dantzwiige Fötter.
Prijs den winner här nu den kiäck är i later och åtbörd
Wrångia sig krångia kan / med krökande mökande Leder
Alt uppå Tyske / Fransyske maneer och dylijke flere /
Wål går och an späd' iblan med Dahlkarle³ / rekarle wijset /
Redlige gamble manner bör och stundom icke föracktas /
Då man ey tager i åkt hoo går främst / först / sist heller effterst /
Hwilket och elliest giör iblan andre griller och galna.

¹ = Engelsk näktergal, förut omnämnd.

² Giga kan i flera belägg vara en poetisk omskrivning av fiol men här betyder det helt säkert nyckelgiga.

³ Härmed avses daldansen.

F:o 27 nr 15, begr. maj 1692, studiosus Johan Brun, förf. av Andreas L. Törner.

Neer wi kasta Harpa / Luuta /
Cithra / Pijpa och Fiol /

F:o 28 nr 90, br. d. 28 aug. 1692 m. löjt. Petter Myrtengren och Catharina Christina Fägerskiöld, förf. av Daniel Trautzel.

O Wäreck-loos-Tröst! then tu förnimmer
När *Citre*-Strängar stumma stå /
Och min *viol d'amour* begynner
Alt med *Clav*-Cordium hoopgå;

F:o 28 nr 97, br. d. 15 sept. 1692 i Stockholm m. Christian Papst och Ingrid Östman.

När han hör Ström-Karls slag / han snält i Harpan kryper /

4:o 24 nr 9(?). Nyårslyckönskan t. Christopher Wijkare, handelsman i Gamla Karleby, tr. i Uppsala 1693.

»Gavotte L'amour» i 5 strofer.

F:o 31 nr 60, br. d. 14 okt. 1694 m. handelsmannen i Vänersborg Lars Funcke och Brita Bertelsdotter.

Cithara, Luta *Regal*, låt höras i Wänersborgz Staden /
Klinga och liuda i Taak / Spelman stryk kiäckt uppå Gigan /
Fördantzen lembna wij den som Bruden i handen wil taga /
Dantza dernäst den som bör / ja dantza i alla som wilia.
Damerna alla stå up och tager i Ringen at leka /

4:o 25 nr 17, br. d. 18 mars 1694 m. Thomas Carelius och Catharina Tegma.

Instrumenter liufligt klinga /
Med en härlig *Symphonj*,

F:o 33 nr 11, begr. d. 10 mars 1695 överstinnan Margareta Baneer, förf. av Sam. Hädorph.

Apollo seer iag och / med swarta Sorgekläder /
Med nedstämbd *Luta*, som alt hwad konstkunnigt gläder.

F:o 33 nr 42, begr. d. 14 mars 1695, i Kalmar, organisten Johan Calman, förf. av L. Rolin.

Ach önskwärd Sorge-lååt / som steenhård Hiertan rörer /
Man nu för Luthe-klang / och skiön *Vocal Music*
Af Citteror / Harpor och af liufwa *Anselic*
Utur Ert Tåre-Huus med ängzligit Sinne hörer.

F:o 36. nr 108, br. år 1696 i Dorpat m. pastor Larss Qwist och Dorothea Radeken, förf. av Lars Salvius.

Viol, *Spinnett*, *Cymbal* i Hwarie wänning höres;
Den dusa Luteklang / nu hiärtat muntrar opp;

4:o 26 nr 19, br. d. 29 juli 1696 i Lund m. prof. Thomas Ihre och Brigita Steuchia.¹

Jupiter	Vnder <i>Viol de Espagne</i>
Venus	» Boure Epicur
Neptunus och Thetys	» Gavotten
Diana med Dryades	» Rigadon
Mars	» Engelske Giqven
Pales	» en Minuet
Themis	» en Boure
Bachus med Ceres	» Dala Dantzen.

Verser, tal m. m. till och över Kungl. personer F:o 10.

Then Ingriske Parnassos etc., skaldetal på Carl XII:s namnsdag d. 28 jan. 1697 yttrat i Narvas katedralskola av Johan Forsenius, tr. i Narva.

Vpp *Amphion* så snäll med dine Instrumenter
Fiol di-Gambi / Flöjt samt och Trumpet-Marijn.

Vidare nämnas Harpa, Chitarr, Luta, Horn och Trumpet.

F:o 37 nr 25, br. d. 12 febr. 1697 i Dorpat, förf. av G. Straub.

Viol, *Spinett*, *Cymbal*, skall denna dagen zijra;

— — —
Man sijr til sit behag hur de så wackert dansa /
Åg effter *Trippel-Tact* på nya grepen swansa
Man wijsar till begiär på et pusserligt / sätt /
D'Hispanie,² *Labouquan*, *Gavott* åg *Menuett*

F:o 38 nr 180. En kort Relation om Gudarnas *Panquet* och Juhla-Gästabud etc. år 1697 offererad greve Carl Caspar Wrede av J. P., Stockholm.

Der ständes och så upp båd' Lutor wäl som Zinka
Viol de Gam, *Regal*, *Claver*, *Cymbal* de klincka
På Zitteror / *Clavecord*, på Pijpor / Horn och så

¹ Medd. i min uppsats »Gamla visor till en daldansmelodi II», Dal. hemb. förb. tidskr., årg. 9 h. 3. s. 88.

² D'Hispanie = Folie d'Espagne. I Kungl. bibl., S. 175, förekommer den kända melodien under titeln La Folie d'Hispan.

